

Kiegészítő tanfolyam orvosi könyvtárosoknak. Egy továbbképzés tapasztalatai

Az alapképzés során szerzett ismeretek időről-időre történő megújításának és aktualizálásának szükségessége a könyvtárosképzésben is érezteti hatását. Orvosi szakkönyvtárosok esetében ez a szükséglet egyrészt a tájékoztató munkában felmerülő orvosi terminológiai ismeretek továbbfejlesztésének, másrészt a könyvtártechnikai ismeretek megújításának igényében mutatkozik. A kettő közül az első igény kielégítése a nehezebb probléma. Nem annyira az orvosi nyelv gyors fejlődése, mint inkább sokrétűsége, gazdagsága, a terminológia nem egységes volta sokszor a legjobb kézikönyvtári bázis mellett is megoldhatatlannak tetsző feladatok elé állítja a könyvtárost. Az ezen a téren nélkülözhetetlen szüntelen önképzést nyugodtan tekinthetjük a továbbképzés egyik formájának. A központilag szervezett tanfolyamoknak itt csak másodlagos szerepük lehet, hiszen a hiányzó ismereteket szinte lehetetlen volna központilag összeállított tematikába "gyömöszölni". /Kiegészítő megoldást jelenthetnek még az olyan módszertani kiadványok, mint az OOKDK 1972-ben indított, Orvosi Szókincsünkből című sorozata, amelynek folyamatosan megjelenő füzetei egy-egy főbb téma köré csoportosítva értelmező szótárszerűen közlik azokat a fogalmakat, amelyek a könyvtárosképző szaktanfolyam tananyagában nem szerepeltek./

Hogy mennyire hiányoznak az orvosi terminológiai, egészségügyi szakismeretek, azt különösen azok a könyvtárosok érzik, akik általános tagozaton szerzett képesítéssel és szakkönyvtári gyakorlat nélkül kerülnek az orvosi könyvtári hálózatba. Az itt dolgozó könyvtárosokat elsősorban az OOKDK szaktanfolyamán képezik ki. Itt a hallgatók három féléven át tanulnak orvosi terminológiát a könyvtártannal azonos óraszámban. Az érvényben lévő rendelkezések szerint azonban bármilyen könyvtárosi képesítés jogosít orvosi szakkönyvtárosi állás betöltésére. Így az utánpótlás kb. 5-10%-ban általános - gyakran közművelődési - könyvtárak dolgozói közül kerül ki. Ennek számos oka van. A legfontosabb azonban az, hogy az egészségügyre oly jellemző középfokú szakemberhiány miatt a kórházak és más egészségügyi intézmények nehezen mondanak le a könyvtár javára szakképzett dolgozójukról. Pedig az orvosi szakkönyvtárosképzésnek az lenne a leoptimalisabb formája, ha a könyvtári szakismeretek kórházi gyakorlatra, egészségügyi szakismeretekre épülnének. Sajnos tanfolyamainkon egyre ritkábban fordulnak elő szakképzett egészségügyi dolgozók; alig 15-20% évfolyamonként. Ezek a hallgatók orvosi terminológiából felmentést kapnak.

Az orvosi hálózatba kerülő "idegen" könyvtárosok problémáinak megoldása érdekében az OOKDK mint hálózati központ intézményesen eddig semmit sem tett, illetve csak annyit, amennyi területi központi feladataiból következett, s az évek óta folytatott továbbképzési gyakorlat /évi 4 alkalommal 1 napos tapasztalatcsere látogatás/ inkább a könyvtártechnikai ismeretek továbbfejlesztése szempontjából számottevő. Ezeknek a könyvtárosoknak más, alapismereteiket szaktudományi

ismeretekkel bővítő elméleti és gyakorlati továbbképzésre volt szükségük. Az OOKDK ennek megoldására tervezte 50 órás "kiegészítő" szaktanfolyamát, amely nemcsak tartalmát és tematikáját tekintve merített sokat a két és fél éves szaktanfolyamról, hanem módszereiben és az oktatás formája tekintetében is. A tanfolyam szervezéséről értesítő körlevelet 30 intézmény igazgató főorvosának küldtük el. A felhívás alapján 17 könyvtárost jelöltek, közülük öt fő hálózaton kívüli, de rokon szakmából érkezett. Ez az első rátekintésre kis létszám az OOKDK belső körülményeit tekintve optimális és kedvező a gyakorlati foglalkozások megszervezése szempontjából is. A könyvtárosképző szaktanfolyam hallgatói is kb. ilyen létszámú csoportokban tanulnak.

A tanfolyamra jelentkező csoport alapképzettség szempontjából igen heterogén. Közülük hatan felsőfoku képesítéssel rendelkeztek /ketten az ELTE könyvtár szakán végeztek/, s ketten az OOKDK műszaki könyvtárosképzőjét végeztek. A többiek általános tagozaton, a tanítóképző népművelés-könyvtár szakán, vagy valamely közművelődési könyvtár képesítő tanfolyamán szereztek oklevelet. Abban azonban megegyeztek, hogy eddig nem volt alkalmuk rendszerezett ismereteket szerezni az orvosi szaknyelv területén, az orvosi szakirodalmi tájékoztatás forrásai számukra többé-kevésbé ismeretlenek; s szakkönyvtári szempontból könyvtártechnikai ismereteik is aktualizálásra szorulnak. A tematika tehát három nagy téma köré csoportosult:

- orvosi szakirodalmi forrásismeret és szaktájékoztató; pl. a hazai és külföldi referáló-, indexelő vállalkozások, szakbibliográfiák, kézikönyvek, valamint irodalomkutatói és tájékoztatói gyakorlatok;

- orvosi terminológia és egészségügyi alapismeretek: ennek keretében az általános élettani, biofizikai, biokémiai alapismeretek, az orvostudomány rendszere és az egyes szakterületek terminológiája, gyógyszer-tan, valamint az egészségügy hazai és külföldi szervezetei stb.;

- a szakkönyvtárban egyes kérdései: így a magyar orvosi tájékoztatói és könyvtári hálózat, az orvosi szakirodalmi ellátottság kérdése, különös tekintettel a nem hagyományos dokumentumokra, az információs/dokumentumok feldolgozása kézikönyvkártyán, illetve számítástechnikai módszerekkel.

Az első két témára 20, 20, a harmadikra 10 órát szenteltünk /ld. 1. táblázat/.

A tanfolyamot részben technikai okokból, részben pedig könyvtárosaink "nélkülözhetetlensége" miatt nem bontlakásos, hanem konzultációs formában szerveztük. Hallgatóinkat 4 hónapon át havonta egyszer - előre meghatározott időpontokban - kétnapos konzultációra hívtuk be. Az első konzultáción valamennyi hallgató kezébe részletes tematikát adtunk. A harmadik konzultáció után írásbeli feladat elvégzését írtuk elő azoknak a hallgatóknak, akik igényt tartottak a vég bizonyítványra. A feladat tájékoztatói és orvosi terminológiai ismereteket foglalt magába.

A tanfolyam végén záróbizonyítványt adtunk, amely nem tartalmaz minősítést, csupán azt igazolja, hogy a résztvevőknek 50 óras szakfolyam keretén belül alkalmuk volt orvosi szakkönyvtárosi ismereteket szerezni. A bizonyítvány így "kiegészíti" a könyvtári szakképesítést igazoló oklevelet.

A tanfolyam ideje alatt végig éberem figyeltünk minden javaslatra, bírálatra, kritikai megjegyzésre. Sőt az utolsó napon írásba is foglaltattuk hallgatóinkkal észrevételeiket, hogy dokumentumokat gyűjtsünk a jövő számára.

Az észrevételek abban megegyeztek, hogy szinte kivétel nélkül mindenki úgy érezte, hasznos ismeretek birtokában távozik. A tanfolyamot sikeresnek könyveljük el azért is, mert a konzultációkon csaknem teljes volt a létszám, csupán egy fő morzsolódott le. Szakirodalmi forrásismeretből - a válaszok alapján - elegendő ismeretre tettek szert, sőt többen sokallták a gyakorlásra szánt időt. Kétharmad részben úgy érezték, elegendő segítséget kaptak az orvosi fogalomalkotás logikájának eszajátításához és az orvosi szakszöveg megértéséhez. Jellemző azonban, hogy többségük úgy nyilatkozott, legközelebb egy tisztán orvosi terminológiai tárgyú továbbképző tanfolyamon venne szívesen részt.

Alig néhányan kevesellték a korszerű könyvtártechnikai és gépesítési ismereteket. A gépesítés orvosi könyvtári alkalmazására vonatkozó ismeretek tehát tulajdonképpen még nem hiányoznak könyvtárosainknak. A tanfolyam tematikájában szenteltünk ugyan néhány órát számítástechnikai kérdéseknek, a rövid elméleti bevezetőt bemutatás követte, az előadásra felkért jó nevű szakember mégis a sikertelenség kínos érzésével távozott, annyira nem sikerült hallgatói érdeklődést felkeltenie. Ennek oka az előképzettség és a matematikai ismeretek nagymértékű hiányán túl elsősorban az, hogy mindennapi munkájuk során ezekre az ismeretekre gyakorlati szükségük nincs, másrészt és nem utolsósorban pedig az, hogy a hálózat központja, az OOKDK ma még szinte semmit nem tud felmutatni ezen a téren.

Könczölné Gödény Eszter

